

ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Prawa Kanonicznego
33-100 Tarnów, Plac Ojca Świętego Jana Pawła II nr 1

W odpowiedzi na pismo p. dra hab. Andrzeja Herbeta, prof. KUL – Dziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II z dnia 1 lipca 2020 r., którym zostałem poinformowany, że Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów powołała mnie na recenzenta w przewodzie habilitacyjnym p. dr Anny Słowikowskiej, wszczętym dnia 30 kwietnia 2019 roku (dziedzina: *nauk społecznych*, dyscyplina: *prawo kanoniczne*) przedstawiam ocenę dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej dr Słowikowskiej

Układ oceny:

1. Sylwetka oraz dorobek naukowy habilitacyjny p. dr Anny Słowikowskiej – s. 1;
2. *Monografia habilitacyjna* czyli osiągnięcie naukowe: prezentacja oraz ocena – s. 8;
3. Ocena końcowa – s. 12.

1. Sylwetka oraz dorobek naukowy habilitacyjny p. dr Anny Słowikowskiej

Habilitantka, dr Anna Słowikowska, w roku 2008 uzyskała, na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, tytuł zawodowy magistra prawa kanonicznego (z wyróżnieniem) na podstawie pracy magisterskiej pt. „Celebracja eucharystyczna w ujęciu adhortacji apostolskiej *Sacramentum Caritatis*” napisanej pod kierunkiem ks. dr. hab. Stanisława Tymosza, prof. KUL; sukcesywnie w roku 2010 uzyskała – na tymże samym Uniwersytecie – tytuł zawodowy magistra prawa na podstawie pracy magisterskiej pt. „Zasada współdziałania Kościoła i państwa w dokumentach Soboru Watykańskiego II i w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z

1997 r.” napisanej pod kierunkiem ks. dr. hab. Piotra Stanisza, prof. KUL. Ponadto odbyła studia podyplomowe w zakresie projektowania dynamicznych stron WWW – Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

W roku 2013 uzyskała stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne”, napisanej pod kierunkiem dr hab. Elżbiety Szczot, na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Jest nauczycielem akademickim – adiunktem w Katedrze Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, w Instytucie Prawa Kanonicznego – Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

W wykazie dorobku habilitacyjnego znajdujemy, między innymi, podaną jedną monografię, która jest jednak publikacją obronionej rok wcześniej rozprawy doktorskiej (zob. Anna Słowikowska, *Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014). Stąd też publikacja ta nie będzie brana pod uwagę w ocenie dorobku Habilitantki do kolejnego awansu naukowego.

W przedstawionym do oceny wykazie znajdujemy podane współredakcje trzech monografii:

1. *The Enrollment to the Catholic Church*, red. Stanisław Kawa, Agnieszka Romanko, Mirosław Sitarz, Anna Słowikowska, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2017. Habilitantka wskazała precyzyjnie: „Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na współredakcji publikacji, współautorstwie wprowadzenia do monografii, autorstwie 1 rozdziału oraz przygotowaniu wszystkich rozdziałów monografii do druku poprzez opracowanie redakcyjne i ujednoczenie. Mój udział procentowy szacuję na 25%”.

2. *Stefan Wyszyński Prymas Tysiąclecia – absolwent KUL ... kandydat na ołtarze*, red. Mirosław Sitarz, Anna Słowikowska, Agnieszka Romanko, Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2017. Habilitantka wskazała precyzyjnie: „Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na współredakcji publikacji oraz przygotowaniu wszystkich rozdziałów monografii do druku poprzez opracowanie redakcyjne i ujednoczenie. Mój udział procentowy szacuję na 33%”.

3. *Церковно-державні Відносини в Україні*, red. Станіслав Кава, Мірослав Сітаж, Агнешка Романко, Анна Словіковська, Видавництво Святого Павла, Львів 2018. Habilitantka wskazała precyzyjnie: „Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na współredakcji publikacji oraz ujednoczeniu wszystkich rozdziałów monografii do druku. Mój udział procentowy szacuję na 25%”.

Rozdziały w monografiach – 3 teksty:

1. Anna Słowikowska, *Partycypacja w liturgii konkretyzacją prawa wiernych do sprawowania kultu Bożego*, w: *Partycypacja społeczna i ekonomiczna w administracji*, red. Piotr Zamelski, Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole 2015, s. 169-176.

2. Anna Słowikowska, *The Legal Meaning of the Notions: Affiliation, Ritual, Rite, Ryt, and Tradition*, w: *The Enrollment to the Catholic Church*, red. Stanisław Kawa, Agnieszka Romanko, Mirosław Sitarz, Anna Słowikowska, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2017, s. 11-30.

3. Anna Słowikowska, *Внесок єпископів блоку комуністичних держав у навчання другого Ватиканського Собору на тему церковно-державних відносин*, w: *Церковно-державні Відносини в Україні*, red. Станіслав Кава, Мірослав Сітаж, Агнешка Романко, Анна Словіковська, Видавництво Святого Павла, Львів 2018, s. 59-91.

Artykuły w czasopismach – w sumie 14 publikacji:

1. Anna Słowikowska, *Geneza zasady współdziałania Kościoła i państwa w projektach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*, „Biuletyn

Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” t. VIII, 10 (2) 2013, s. 77-109.

2. Anna Słowikowska, *Origin of principle of cooperation between the Catholic Church and the State in preparatory documents for the Second Vatican Council. Outline*, „Teki Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie” t. VI (2013), s. 152-168.

3. Anna Słowikowska, *Soborowa zasada współdziałania Kościoła i państwa w kontekście zasad ją warunkujących*, „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” t. IX, 11 (2) 2014, s. 31-62.

4. Anna Słowikowska, *Regulacje prawne dotyczące sprawowania Eucharystii przez kapłana uzależnionego od alkoholu*, „Roczniki Nauk Prawnych” 24 (2014), nr 3, s. 99-122.

5. Anna Słowikowska, *Funkcje specjalnie powierzone proboszczowi*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 25 (2015), nr 28, s. 79-95.

6. Anna Słowikowska, *Sakrament chrztu dzieci a kan. 843 § 1 Kodeksu prawa kanonicznego*, „Studia Redemptorystowskie. Pismo naukowe Prowincji Warszawskiej Redemptorystów” 14 (2016), s. 413-429.

7. Anna Słowikowska, *After-birth abortion – critical analysis of the legal aspect*, „Teki Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie” t. IX (2016), s. 218- 226.

8. Anna Słowikowska, *Podstawy odpowiedzialności wiernych za materialne potrzeby Kościoła*, „Teki Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie” t. X (2017), s. 213-231.

9. Anna Słowikowska, *Podstawy prawne odpowiedzialności wiernych za materialne potrzeby Kościoła*, „Kościół i Prawo” 6 (19) 2017, nr 2, s. 123-141, doi: 10.18290/kip.2017.6.2-10.

10. Anna Słowikowska, *Aborcja po urodzeniu w kontekście prawa naturalnego*, „Journal of Modern Science” 4 (35) 2017, s. 33-50, doi: 10.13166/jms/84815.

11. Anna Słowikowska, *Dekodowanie regulacji dotyczących aktywności sportowej wiernych z przepisów odnoszących się do ich obowiązków i praw*, „Teki Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie” t. XI (2018), nr 1, s. 373-387.

12. Anna Słowikowska, *Od święcenia do posługi. Akolita w ustawodawstwie Kościoła łacińskiego*, „Studia Redemptorystowskie. Pismo naukowe Prowincji Warszawskiej Redemptorystów” 16 (2018), s. 409-422.

13. Anna Słowikowska, *Služba lektora ve všeobecném zákonodárství latinské církve*, „Studia Theologica” 20 (2018), č. 3, s. 99-116, doi: 10.5507/sth.2017.047.

14. Anna Słowikowska, *Interpretacja pojęcia munus w Konstytucji dogmatycznej o Kościele Lumen gentium*, „Roczniki Humanistyczne” 63 (2015), z. 8, s. 125-145, doi: 10.18290/rh.2015.63.8-9.

Pozostałe publikacje Habilitantki to jedno hasło encyklopedyczne¹, 18 sprawozdań², jedna recenzja³, trzy biogramy⁴, dwie prace translatorskie⁵. Ponadto

¹ Michał Grochowina, Anna Słowikowska, Syndyk apostolski, w: Encyklopedia Katolicka, t. XVIII, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, kol. 1332-1333.

² 1. Anna Słowikowska, II Międzynarodowa Konferencja Ekumeniczno-Prawna pt. „»Rodzina suwerenna« – wokół idei Karty Praw Rodziny w 30-lecie jej ogłoszenia”, Brenna, 18-19 kwietnia 2013, „Kościół i Prawo” 2 (15) 2013, nr 2, s. 232-239. 2. Anna Słowikowska, Paweł Zając, II Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”, Lublin, 1 czerwca 2013, „Kościół i Prawo” 2 (15) 2013, nr 2, s. 241-254. 15 * Anna Słowikowska, Paweł Zając, Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców, II Ogólnopolska konferencja naukowa (Lublin, 1 czerwca 2013 r.), „Studia Prawnicze KUL” 4 (56) 2013, s. 153-166. * Anna Słowikowska, Paweł Zając, II Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”, Lublin, 1 czerwca 2013, „Roczniki Nauk Prawnych” 24 (2014), nr 1, s. 193-204. 3. Anna Słowikowska, Sprawozdanie z Walnego Zebrania Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 24 (2014), nr 27, s. 21-23. 4. Anna Słowikowska, Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Rodzina drogą Kościoła”, Lublin, 25 marca 2014 r., „Roczniki Nauk Prawnych” 24 (2014), nr 2, s. 203-207. 5. Anna Słowikowska, Paweł Zając, III Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”, Lublin, 7 czerwca 2014 r., „Roczniki Nauk Prawnych” 24 (2014), nr 3, s. 170-186. 6. Anna Słowikowska, In honorem. Złoty jubileusz pracy naukowej ks. prof. Józefa Krukowskiego [sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo z okazji 50-lecia pracy naukowej ks. prof. Józefa Krukowskiego, Lublin, 27 stycznia 2015 r.], „Przegląd Uniwersytecki” 2 (154) 2015, s. 24. 7. Anna Słowikowska, Sprawozdanie z Walnego Zebrania Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 25 (2015), nr 28, s. 11-13. 8. Anna Słowikowska, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich – 25 lat od promulgacji”, Lublin, 26 marca 2015 r., „Roczniki Nauk Prawnych” 25 (2015), nr 2, s. 204-208, doi: 10.18290/rnp.2015.25.2-10. 9. Anna Słowikowska, IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”, Lublin, 6 czerwca 2015 roku, „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” t. X, 12 (2) 2015, s. 73-77. 10. Anna Słowikowska, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Auctoritas in Iudicium” oraz uroczyste odnowienie doktoratów, Lublin, 21 października 2015 roku, „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” t. X, 12 (2) 2015, s. 83-85. 11. Anna Słowikowska, IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców, Lublin, 6 czerwca 2015 roku, „Kościół i Prawo” 4 (17) 2015, nr 2, s. 225-244, doi: 10.18290/kip.2015.4.2-15. 12. Anna Słowikowska, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Zadanie nauczycielskie Kościoła wobec nowych

Habilitantka wyliczyła osiem innych publikacji⁶. Stąd też należy podkreślić różnorodność publikacji oraz podejmowanych problemów po obronionym

wyzwań”, Łomża, 7-9 września 2015 r., „Roczniki Nauk Prawnych” 25 (2015), nr 4, s. 203-213, doi: 10.18290/rnp.2015.25.4-12. * Anna Słowikowska, Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Zadanie nauczycielskie Kościoła wobec nowych wyzwań”, Łomża, 7-9 września 2015 roku, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 26 (2016), nr 29, s. 109-121. 13. Anna Słowikowska, *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo*. Z okazji 50-lecia pracy naukowej ks. prof. Józefa Krukowskiego Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Lublin, 27 stycznia 2015 r., „Studia Prawnicze KUL” 3 (63) 2015, s. 111-115. 14. Anna Słowikowska, Konferencja Naukowa Procesy i procedury: nowe wyzwania, Warszawa, 22 października 2015 r., „Prawo Kanoniczne” 59 (2016), nr 1, s. 185-196. 15. Anna Słowikowska, Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Katolickie zasady relacji Państwo-Kościół a prawo polskie”, Warszawa, 20 maja 2015 roku, „Roczniki Nauk Prawnych” 26 (2016), nr 3, s. 195-196, doi: 10.18290/rnp.2016.26.3-11. 16. Anna Słowikowska, Międzynarodowa Konferencja Naukowa Chrześcijańska koncepcja Europy i Polski w perspektywie nauczania kard. Josepha Ratzingera / Benedykta XVI, Bydgoszcz, 6 kwietnia 2016 roku, „Kościoł i Prawo” 5 (18) 2016, nr 2, s. 219-226, doi: 10.18290/kip.2016.5.2-13. 17. Anna Słowikowska, Kościół – Naród – Państwo w perspektywie 1050. rocznicy Chrztu Polski, „Tygodnik Katolicki Niedziela” nr 39 (24 IX 2017), s. 28. 18. Anna Słowikowska, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Dziecko w rodzinie dawniej i dziś”, Chełm, 14 marca 2018 roku, „Roczniki Nauk Prawnych” 28 (2018), nr 2, s. 173-178, 28, doi: 10.18290/rnp.2018.28.2-12.

³ Paweł Lewandowski, Kompetencje biskupa diecezjalnego dotyczące środków społecznego przekazu w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku i polskim pokodeksowym ustawodawstwie partykularnym, Tarnów: Wydawnictwo Diecezji 17 Tarnowskiej Biblos 2015, ss. 171, ISBN 978-83-7793-410-4, „Roczniki Nauk Prawnych” 26 (2016), nr 4, s. 256-261, doi: 10.18290/rnp.2016.26.4-13.

⁴ 1. Ś.p. Ks. Piotr Ilwicki (1924-2012), „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 23 (2013), nr 26, s. 100. 2. Ś.p. O. Letus Feliks Szpucha (1934-2012), „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 23 (2013), nr 26, s. 101. 3. Ś.p. Ks. infułat dr Stanisław Cały (1921-2013), „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 24 (2014), nr 27, s. 107-108.

⁵ 1. Benedictus PP. XVI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Legge sulle fonti del diritto*, 1 X 2008, AAS Suppl. 79 (2008), p. 65-70; tekst polski [Benedykt XVI, List apostolski motu proprio Ustawa o źródłach prawa], w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2, red. Mirosław Sitarz, Agnieszka Romanko, Urszula Wasilewicz, Paweł Zajac, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 152-165. 2. Bulla papieża Piusa XII z dnia 25 marca 1946 r. nominująca ks. Stefana Wyszyńskiego Biskupem Lubelskim, w: Dzieci moje! Biskup Stefan Wyszyński ordynariusz lubelski 1946-1949. Pamiętnik wystawy zorganizowanej przez Fundację na rzecz Rodziny Nasza Tradycja w 70. rocznicę ingresu do Katedry Lubelskiej biskupa Stefana Wyszyńskiego, red. Piotr K. Kuty, Nasza Tradycja Fundacja na rzecz Rodziny, Lublin 2017, s. 38. * [Bulla papieża Piusa XII z dnia 25 marca 1946 r. nominująca ks. Stefana Wyszyńskiego Biskupem Lubelskim], w: Stefan Wyszyński Prymas Tysiąclecia absolwent KUL ... kandydat na ołtarze, red. Mirosław Sitarz, Anna Słowikowska, Agnieszka Romanko, Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2017, s. 171.

⁶ 1. Anna Słowikowska, Indeks osobowy, w: Józef Krukowski, Kościelne prawo publiczne. Prawo konkordatowe, Lublin 2013, s. 285-290. 2. Anna Słowikowska, Nowości wydawnicze polskich kanonistów, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 23 (2013), nr 26, s. 102-103. 18 3. Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Stan na 31 grudnia 2015 r., red. Krzysztof Burczak, Lidia Fiejdasz-Buczek, Anna Haładyj [i in.], Wydawnictwo KUL, Lublin 2016: – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Koła Naukowe: Koło Naukowe Studentów Prawa, s. 153; – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Koła Naukowe: Koło Naukowe Kanonistów, s. 154; – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Koła Naukowe: Koło Naukowe Studentów Administracji, s. 154-155; – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Koła Naukowe: Koło Naukowe Studentów Europeistyki „Euro-KUL”, s. 155; – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Koła Naukowe: Koło Naukowe Studentów Prawa w Biznesie, s. 155; – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Uniwersytecka Poradnia Prawna, s. 155; – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Samorząd. Rada Wydziałowego Samorządu Studentów Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, s. 159; – Anna Słowikowska, Działalność Studentów. Osiągnięcia naukowe i sportowe Studentów. Sukcesy Studentów prawa kanonicznego, s. 165; – Anna Słowikowska, Czasopisma naukowe: „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, s. 171; – Anna Słowikowska, Czasopisma naukowe: „Kościoł i Prawo”, s. 172; – Anna Słowikowska, Czasopisma naukowe: „Roczniki Nauk Prawnych”, s. 173. 4. Anna Słowikowska, Nowości wydawnicze polskich kanonistów, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 26 (2016), nr 29, s. 137-139. 5. Anna Słowikowska, Nowości wydawnicze Członków Stowarzyszenia, „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” t. XI, 13 (2) 2016, s. 109-110. 6. Stanisław Kawa, Agnieszka Romanko, Mirosław Sitarz, Anna Słowikowska, Introduction, w: The

doktoracie, co niewątpliwie w pozytywnym świetle stawia dr Annę Słowikowską, tym bardziej, że od obrony doktoratu – który, co trzeba podkreślić, został opublikowany w całości – minęło zaledwie sześć lat, licząc do momentu rozpoczęcia postępowania habilitacyjnego.

Oceniając powyższy dorobek piśmienniczy, w szczególności artykuły, trzeba wskazać, że oprócz *Habilitantka*, oprócz publikacji, w języku polskim, posiada także publikacje obcojęzyczne. Dotyczą one w szczególności takich zagadnień jak relacje Państwo-Kościół, Soboru Watykańskiego II i jego magisterium, problematyki wybranych sakramentów świętych, urzędów kościelnych (proboszcza), funkcji liturgicznych, troski o dobra materialne Kościoła oraz aborcji w kontekście prawa naturalnego.

Ogólnie należy wskazać, że jest to problematyka różnorodna, zasadniczo jest ona różna od problematyki podjętej w rozprawie doktorskiej, chociaż część dorobku habilitacyjnego powraca do tematyki rozprawy doktorskiej, przy czym należy podkreślić, że nie ma to charakteru „autoplagiatowania” ale raczej rozwijania tematyki badawczej. Powyższe publikacje posiadają także podsumowania obcojęzyczne. Stąd też należy stwierdzić, że *Habilitantka* w swoim rozwoju naukowym poszukiwała nowych kierunków badawczych, aczkolwiek podejmowana problematyka dotyczy głównie zagadnień aktualnych (współczesnych); brakuje zatem w tych badaniach głębszego spojrzenia w historię prawa kanonicznego; w analizowanym dorobku są jednak odniesienia do historii, np. znajdujemy cytowaną wypowiedź św. Iwona z Chartres; najszersze odniesienie historyczne znajdujemy w wypowiedzi na temat odpowiedzialności wiernych za materialne potrzeby Kościoła, czy też została przedstawiona postać akolity w rozwoju historycznym.

Enrollment to the Catholic Church, red. Stanisław Kawa, 19 Agnieszka Romanko, Mirosław Sitarz, Anna Słowikowska, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2017, s. 5-9. 7. Anna Słowikowska, *Nowości wydawnicze Członków Stowarzyszenia „Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”* t. XII, 14 (2) 2017, s. 125-126. 8. Anna Słowikowska, *Nowości wydawnicze polskich kanonistów, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich”* 28 (2018), nr 31, s. 191-192.

Do powyższego dorobku piśmienniczego należy także zaliczyć, a jednocześnie podkreślić jako znaczące, następujące osiągnięcia dr Anny Słowikowskiej: kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi oraz udział w takich projektach (3 projekty), wygłoszenie referatów na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych (w sumie 13 wygłoszonych referatów), współorganizację licznych międzynarodowej oraz krajowych konferencji naukowych, liczne nagrody i wyróżnienia – w tym *Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism, członkostwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych, opiekę naukową nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, wykonane ekspertyzy oraz inne opracowania na zamówienie, recenzowanie publikacji w czasopismach międzynarodowych i krajowych. Należy do tego dodać także działalność dydaktyczną oraz pisanie recenzji prac magisterskich. Jest to zatem nie tylko bogaty ale jednocześnie okazały dorobek o dużym znaczeniu nie tylko naukowym, ale i społecznym. Stąd też należy także dodać, że mamy do czynienia z Osobą znaną w środowisku kanonistów polskich.

2. Monografia habilitacyjna czyli osiągnięcie naukowe: prezentacja oraz ocena

Anna Słowikowska, *Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Źródła inspiracji dla kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2019, s. 281.

Monografia Habilitantki, tradycyjnie określana jako „monografia habilitacyjna”, która stanowi nowy obszar badawczy dr Anny Słowikowskiej w jej dotychczasowych badaniach, składa się z trzech rozdziałów, o bogatej strukturze wewnętrznej, gdzie rozdział trzeci jest najdłuższy. Publikację otwiera bogaty Wykaz skrótów (s. 5-8) oraz Wstęp (s. 9-13), wieńczy natomiast Zakończenie (s. 213-216) i bardzo obszerna

i dokładnie podzielona Bibliografia (s. 217-259). Sukcesywnie znajduje się streszczenie w języku francuskim (s. 261n), w języku angielskim (s. 263n), oraz spis treści w języku francuskim, angielskim i polskim (s. 265-281). Ponadto każdy rozdział zawiera właściwe wprowadzenie oraz podsumowanie, które nie są tylko elementami czysto formalnymi monografii ale tworzą jej ważne elementy merytoryczne, w szczególności trzeba podkreślić ważne syntezy w podsumowaniach każdego rozdziału pracy.

Wstęp do monografii zawiera elementy właściwe do publikacji naukowej i został dobrze pomyślany jako wprowadzenie do ukazania dalszych szczegółowych badań w przedmiocie usystematyzowania zagadnień podejmowanych przez „Prymasa Tysiąclecia”, poprzez zestawienie ich z nauczaniem zawartym w konstytucjach, dekretach i deklaracjach Soboru Watykańskiego II oraz w dokumentach posoborowych. Między innymi czytamy w nim, że kard. S. Wyszyński – z wykształcenia kanonista – „szczególny wyraz trosce o rozwój prawa kanonicznego dał, będąc uczestnikiem Soboru Watykańskiego II. Ten aspekt działalności Prymasa Tysiąclecia nie doczekał się jeszcze opracowania. Dlatego w monografii podjęta zostanie próba analizy wkładu S. kard. Wyszyńskiego w rozwój prawa kanonicznego na Soborze Watykańskim II i implikacje tego wkładu we współczesnym prawie, zwłaszcza zaś w jego dwóch dyscyplinach: kościelnym prawie konstytucyjnym i kościelnym prawie publicznym” (s. 10). Stąd też słusznie zaznaczyła Habilitantka na s. 12, że jej monografia będzie miała charakter źródłowy. Nie ulega wątpliwości, że mamy do czynienia z nowym kierunkiem badań w polskiej kanonistyce, poprawnie wyodrębnionym i dobrze ukazany przez dr Annę Słowikowską. Szkoda tylko, że już na samym początku czytelnik napotyka, w drugim zdaniu wprowadzenia do monografii, niefortunnie sformułowane zdanie: „Jego działalność, zwłaszcza jako Prymasa Tysiąclecia, doczekała się już wielu opracowań” (s. 9). Krytycznie trzeba zauważyć, że kard. Wyszyński pełnił urząd Prymasa Polski a nie Prymasa Tysiąclecia, którym sukcesywnie tak został nazwany.

Rozdział pierwszy: „Stefan Kardynał Wyszyński jako Ojciec Soboru Watykańskiego II” (s. 15-81) ukazuje kard. Wyszyńskiego jako ojca Soboru powszechnego oraz to wszystko co zostało przez niego wniesione pod obrady tego niewątpliwie wyjątkowego i epokowego wydarzenia w dziejach współczesnego Kościoła. Rozdział ukazuje zatem propozycje złożonych zagadnień, oraz sukcesywnie uczestnictwo i prace, jak również udział w dyskusji soborowej kard. Wyszyńskiego. Już w samym tekście rozdziału znajdujemy na s. 33 ważną częściową konkluzję Habilitantki, w której czytamy, że tzw. „wotum gnieźnieńskie” różni się od tzw. „wotum warszawskiego”, wraz ze wskazaniem zauważonej różnicy. Dokonana w rozdziale prezentacja została dokonana w sposób dokładny i szczegółowy, kończy ją podsumowanie w formie szczegółowych wyliczeń na s. 77-81.

Rozdział drugi: „Postulaty Stefana Kardynała Wyszyńskiego w odnowie kościelnego prawa konstytucyjnego i publicznego na Soborze Watykańskim II” (s. 83-162). Rozdział ten rozpoczyna trzystronicowe wprowadzenie, które, między innymi, ukazuje znaczenie Soboru Watykańskiego II dla współczesnego Kościoła. Jest to niewątpliwie wprowadzenie merytorycznie ważne. Sukcesywnie został ukazany wkład kard. Wyszyńskiego w odnowę prawa konstytucyjnego (pierwszy stosunkowo obszerny punkt tego rozdziału – zob. s. 86-148), natomiast drugi punkt tego rozdziału ukazuje wkład Polskiego Kardynała w odnowę kościelnego prawa publicznego (zob. s. 148-158.) Rozdział kończy właściwe podsumowanie, które zawiera wnioski z przeprowadzonych badań (zob. s. 159-162).

Rozdział trzeci: „Soborowe źródła inspiracji w kościelnym prawie konstytucyjnym i publicznym” (s. 163-212) traktuje o dwóch głównych zagadnieniach, którymi była recepcja soborowego nauczania w kościelnym prawie konstytucyjnym (s. 166-192) oraz recepcja soborowego nauczania w kościelnym prawie publicznym (s. 192-207). Rozdział kończy właściwe podsumowanie, które – podobnie jak w rozdziale pierwszym i drugim – zawiera cenne wnioski z przeprowadzonych badań (zob. s. 208-212).

Monografię spina dość syntetyczne zakończenie, w którym czytamy, przede wszystkim, że „Nauczanie Stefana kard. Wyszyńskiego przede wszystkim kojarzone jest z kwestiami społecznymi, takimi jak promocja godności i życia człowieka, prawa człowieka, prawa rodziny, prawa Narodu, relacje Kościół-państwo. Trudno jednak w dostępnej literaturze znaleźć analizę wkładu Prymasa Polski w rozwój nauki prawa. Jako prawnik Kardynał dał się poznać na Soborze Watykańskim II” (s. 213); co więcej sukcesywnie Habilitantka napisała: „Z przebadanego materiału źródłowego wynika w pierwszej kolejności, że w zasadzie cała aktywność Hierarchy dotyczyła prawa kanonicznego” (*tamże*). Wydaje się jednak, że jest to konkluzja zbyt ogólna, a zatem i nieprecyzyjna, bardziej popularna, niż naukowa. Ponadto w swojej konkluzji dr Anna Słowikowska wskazała także nowe obszary badawcze – do ewentualnego sukcesywnego opracowania – związane z aktywnością soborową kard. Wyszyńskiego (zob. s. 216), aby definitywnie zakończyć swoje badania jasnym stwierdzeniem, że „Prymas Wyszyński jako rządcą Kościoła umiał dostrzegać problemy i je nazywać, jako prawnik zaś wiedział, że prawo można i należy zmieniać, by służyło tym, dla dobra których jest ustanawiane” (*tamże*).

Podjęta przez Habilitantkę problematyka badawcza zaowocowała wartościową oraz interesującą publikacją naukową. Mamy do czynienia z solidnym, obiektywnym, krytycznym oraz twórczym opracowaniem naukowym, bardzo starannie wydanym, co też należy podkreślić, gdyż mamy do czynienia monografią naukową. Recenzowana monografia oparta jest na materiale źródłowym oraz na bogatej literaturze przedmiotu, dlatego też jest ona solidnie udokumentowana merytorycznie, świadczy o tym także spora ilość bardzo dokładnie sporządzonych przypisów w pracy. Należy przy tym podkreślić, że przypisy zostały sporządzone zgodnie z przyjętą przez Habilitanta metodą. Język rozprawy jest poprawny i dokładny, właściwy dla publikacji z dyscypliny naukowej prawa kanonicznego, rozważania zaś teologiczne, ściśle rzecz biorąc w dużej mierze eklezjologiczne, należy postrzegać jako poczynione na potrzeby prawa kanonicznego. Podjęty temat badawczy wymagał od dr Anny Słowikowskiej przestudiowania nie tylko propozycji kard.

Wyszyńskiego, ale także zagłębienia się w magisterium Soboru Watykańskiego II, oraz ukazanie zachodzących relacji między różnymi obszarami prowadzonych badań, co niewątpliwie nie było sprawą łatwą.

Ogólnie należy powiedzieć, że problematyka recenzowanej monografii jest oryginalna, twórcza oraz nowatorska, jeżeli chodzi o poszukiwania naukowo-badawcze w wyodrębnionym obszarze poszukiwań naukowych. Może ona stanowić także cenne źródło dla poznania soborowej aktywności prymasa Stefana Wyszyńskiego; jest to cenne tym bardziej, że zasadniczo – spośród biskupów polskich – podkreśla się aktywność na Soborze Watykańskim II, przede wszystkim twórczy wkład kard. Karola Wojtyły; monografia uzupełnia zatem ten obraz.

Mankamenty zawsze charakteryzują nasze ludzkie działania i postępowania. Także nie uniknęła tego Habilitantka pisząc np. kilkakrotnie o „Biskupie Rzymu” zamiast „Biskupie Rzymskim” (zob. np. s. 17, 75, 99, 103) – zresztą podobną nieścisłość popełnia wielu współczesnych autorów.

3. Ocena końcowa

Habilitacyjny wielokierunkowy dorobek naukowy dr Anny Słowikowskiej jest znaczny, w licznych publikacjach wykazała się dobrą znajomością podejmowanej problematyki oraz sumiennością i samodzielnością badawczą. Do tego należy dodać znaczne osiągnięcia organizacyjne. Z kolei interesujące badanie naukowe zawarte w rozprawie habilitacyjnej wskazuje na pracowitość i rzetelność naukową Habilitantki. Znaczący habilitacyjny dorobek naukowo-dydaktyczny jak również interesująca „monografia habilitacyjna”: oceniona pozytywnie, uzasadniają nadanie jej Autorce wnioskowanego stopnia naukowego doktora habilitowanego. Warto na końcu jeszcze dodatkowo wskazać, że przygotowany na potrzeby habilitacji „AUTOREFERAT” został zredagowany bardzo starannie; natomiast opisane w nim osiągnięcia Habilitantki zostały bardzo dobrze udokumentowane. Niniejszym wnoszę o kontynuowanie rozpoczętego przewodu habilitacyjnego p. dr Anny Słowikowskiej.

Tarnów, dnia 7 sierpnia 2020 roku.

W. Roman Rosłomko